

MEMORANDUMAS

2015-10-14

Vilnius

Esamas prokuratūros institucijos įstatymu įtvirtintas reguliavimas neįtvirtina realios atsakomybės asmenims už veiksmus vykdant ikiteisminį tyrimą bei užimamą poziciją teisme.

Baudžiamajame kodekse 230 straipsnyje išaiškinta, kad teisėsaugos darbuotojai taip pat yra valstybės tarnautojai, kurie atsako už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, už įgaliojimų viršijimą, už netinkamą pareigų atlikimą, jei dėl to atsiranda didelė žala.

Dabar susiklostė tokia situacija, jei prokurorai, ikiteisminio tyrimo pareigūnai, operatyvinį darbą dirbantys pareigūnai, visų rangų teismų teisėjai, nuo kurių darbo priklauso, kad civilinės ir baudžiamosios teisės priemonėmis būtų ginamos žmogaus ir piliečio teisės bei laisvės, visuomenės ir valstybės interesai, savo darbe tyčia nesilaiko civilinės ir baudžiamosios teisės įstatymų – už tai nėra baudžiami. Atkreiptinas dėmesys, kad tyčinis įstatymų nesilaikymas yra visai kita nusikalstama veika, negu piktnaudžiavimas arba tarnybos pareigų neatsargus neatlikimas.

Tyčinis įstatymų nesilaikymas galimas dėl įvairiausių priežasčių - nuo materialinės naudos iki karjeros ar valstybinių apdovanojimų. Operatyvininkas gali pateikti ne visus surinktus duomenis, gali juos iškreipti, prokuroras gali tinkamai surašyti kaltinamąjį aktą, o gali tyčia nuslėpti aplinkybes, kurios jeigu ir iškils teisme, tai teisiameji bus nepagrįstai išteisinti, gali tyčia suimti žinomai nekaltą žmogų, pradėti prieš jį ikiteisminį tyrimą, o prieš nusikaltimą padariusį – tokio tyrimo nepradėti arba pradėtą – vilkinti ir pan. Teisėjas gali tyčia nenagrinėti aplinkybių, įrodančių, kad sandoris niekinis, nes prieštarauja viešajai Konstitucijoje nurodytai tvarkai, ir išnagrinėti ginčą tyčia remiantis kitomis įstatymo normomis, taip priimant neteislingą sprendimą.

Visus tokius veiksmus gali atlikti ne kiekvienas valstybės tarnautojas, o tik griežtai apibrėžtas jų ratas, kurių darbo pobūdis iki smulkmenų reglamentuotas įstatymų, todėl tyčinis jų nesilaikymas sudaro nusikaltimų teisingumui sudėtį. Todėl būtina papildyti Baudžiamojo kodekso XXXIV skyrių „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai teisingumui“ veikomis, kurios numatytų baudžiamąją atsakomybę teisėsaugos darbuotojams už tyčinį įstatymų nesilaikymą pažeidžiant visuomenės ir valstybės interesus.

Pažeidinėti principą, pagal kurį kiekvienas nusikaltęs turi būti pagal įstatymą nubaustas, o nekaltas – nebaudžiamas, prokurorams leidžia ne tik minėtas jų pačių nebaudžiamumas, bet ir baudžiamojo proceso normos. Esama ikiteisminio tyrimo teisėjo institucija neužtikrina ikiteisminio tyrimo priežiūros - net sprendžiant vieną ar kitą prokurorų prašymą, ikiteisminio

proceso teisėjas nieko negali daryti savo iniciatyva. Pagal esamus įstatymus tik prokurorams suteikiama teisė pradėti ar nutraukti ikiteisminį procesą. Tai – puiki terpė korupcijai.

Atsižvelgdami į tai, sieksime:

- Grąžinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio redakciją, priimtą Referendume 1992 metais.
- Papildyti Baudžiamojo kodeksą straipsniu, kuris numatytų atsakomybę už tyčinį įstatymų nesilaikymą pažeidžiant visuomenės ir valstybės interesus.
- Papildyti Baudžiamojo proceso kodeksą nuostatomis, kuriomis būtų išplečiami ikiteisminio tyrimo teisėjo įgaliojimai.

Lietuvos Respublikos Seimo nariai:

Arvydas Anušauskas

Agnė Bilotaitė